

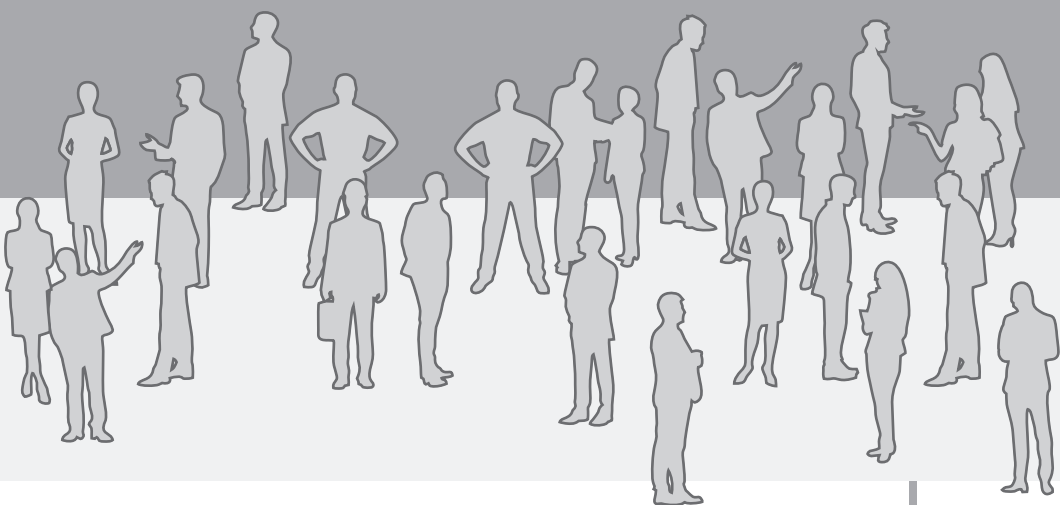

чытай і слухай

Іван Шатнякін

Сэрца на далоні

Раман

Мінск
«Адукацыя і выхаванне»
2026

УДК 821.161.3-31
ББК 84(4Бел)-44
Ш19

Серыя заснавана ў 2023 годзе

Для дзяцей сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту

Тэкст рамана і спасылкі на аўдыязапісы ў выглядзе QR-кодаў прыведзены па выданні:

Бібліятэка школьніка. Іван Шамякін. Сэрца на далоні : аўдыякніга / тэкст чытае Андрэй Каляда. – Мінск : Вышэйшая школа, 2017.

Усе правы на дадзенае выданне абаронены. Узнаўленне ўсёй кнігі ці любой яе часткі не можа быць ажыццёўлена без дазволу выдавецтва.

ISBN 978-985-34-0419-7

© Афармленне. Рэспубліканскае ўнітарнае
прадпрыемства «Выдавецтва “Адукацыя
і выхаванне”», 2026

СЭРЦА НА ДАЛОНІ¹

1

Доктар Яраш стаяў на даху веранды і свістаў, залажыўшы пальцы ў рот. Свістаў так, што здавалася, з дубоў пасыплецца лісце. У блакітнай бездані неба ўзнімалася чарада чаграшоў². Галубы кружылі над дачай. У «мікалаеўскіх чырвоных» гарэлі крылы. Раптам чараду быццам знесла ветрам: міг — і яна апынулася далёка над борам. І доктар ледзь не паляцеў следам за ёю. Ступіў на самы край даху. Пад яго цяжкім целам натужліва рыпнулі слупы веранды, забрынчалі шыбы. Ён хваляваўся, як хлапчук. Сонца, што ўзнялося над борам, біла праменьнямі ў твар, сляпіла. Яраш засланяўся ад яго не далоняй, а неяк падзіцячы, локцем. З другога канца веранды стаяў яго сын Віктар, ростам траха не з бацьку, але худы, танклявы, даўганогі. Ён сачыў за галубамі ў палявы бінокль.

Ля калодзежа сядзелі на лаўцы жанчыны. Іх цікавілі не галубы, а галубятнікі.

— Смешна. Як дзіця. Цэлы дзень можа ганяць галубоў, — быццам з дакорам, але ў той жа час з замілаваннем да мужа сказала Галіна Адамаўна.

— А я люблю людзей, якія могуць вось так захапляцца, — адказала Валянціна Андрэеўна, не зводзячы вачэй з Яраша.

— О, я прыраўную, Валя!

Сказала жартам і сама ж адчула, як трывожна ёкнула сэрца. Зачырванелася.

Валянціна Андрэеўна ўбачыла гэтую чырвань на яе шчоках і адварнулася ад веранды: яна добра ведала сваю сяброўку, яе хваравітую падазронасць.

— Было б да каго, Галя. Я ўжо старая баба. Бачыш, расплылася як. Гэта мне трэба раўнаваць. Мой Кірыла штодзень ставіць

¹ Раман чытае Андрэй Каляда.

² Чагры — род вераб'іных птушак.

цябе ў прыклад. Глядзі, кажа, як Галіна ўмее сачыць за сабою, стройная, як у дваццаць год.

— Тоўстыя заўжды зайздросцяць тонкім, — засмяялася Галіна Адамаўна, задаволеная, што яе хваляць.

З другой палавіны дома выйшла дачка Шыковічаў Іра, апранутая па-святочнаму — у яркую раскляшоную спадніцу, у белую кофтакчу, белыя басаножкі. Гэтае лёгкае адзенне пасавала і да яе стройнай постаці, і да вясёлай летняй раніцы.

Іра паправіла акулеры і таксама пачала ўглядацца ў неба. Галубінай чарады яна не ўбачыла сваімі блізарукімі вачамі і, зняважліва зморшчыўшы нос, сказала:

— Яны даўно ўжо ў горадзе, вашы галубы.

— Не каркай! — кінуў з даху Віктар.

Гэта быў першы гон прывезеных з горада на дачу галубоў, і бацька з сынам моцна перажывалі — ці вернуцца яны?

Але як ні быў заняты Антон Кузьміч галубамі, ён не пакінуў без увагі сынавы словы.

— Э-э, браце мой! Ты як размаўляеш з дзяўчынай? Яна ж на пяць год старэйшая за цябе. А ты ёй — «не каркай!». Жаж!

Валянціна Андрэеўна заступілася за хлопца:

— Не вялікая пані. Як яна, так і да яе. Мы тут усе на «ты». Адна сям'я.

Дзяўчына з іранічнай усмешкай зірнула на маці і пайшла па сцежцы да раўчака, што працякаў метраў за сорок ад дачы. Здалёк паклікала:

— Наташка! Хадзем на луг!

Дванаццацігадовая дачка Ярашаў сядзела на падаконніку, звесіўшы ногі на двор, і чытала, абыякавая да галубоў, да якіх учора яшчэ выяўляла інтарэс і, магчыма, зацікавіцца заўтра. Але сёння ёй было не да галубоў. Усю раніцу чытала яна «Прыгоды Гекльберы Фіна» і ўвесь час рагатала, стукаючы ад захаплення пяткамі па сцяне. Запрашэння Ірынага яна не пачула.

Галіна Адамаўна сказала:

— Наташа, цябе клічуць.

Дзяўчынка не адгукнулася.

— Наташка!

— Га!

— Схадзіце з Ірай на луг і нарвіце шчаўя.

— О божа! — цяжка ўздыхнула малая. — Што за жыццё на гэтай дачы! Старонкі не дадуць прачытаць чалавеку.

Жанчыны засмяяліся.

— Наталка! — гукнуў Яраш. — Не бурчы, сваякруха. Каціся абаранкам на луг. Цябе галубы баяцца.

— Жыцця няма ад вашых галубоў. — Наташа перакінула ногі праз падаконнік і знікла ў пакоі.

Віктар паведаміў між тым:

— Ляцяць!

— Дзе?! Дзе? — затупаў па даху Яраш, ажно задрыжаў увесь дом, выхапіў у сына бінокль, радасна загудзеў: — Ага, ляцяць! Вяртаюцца. А што я вам казаў? Малаверы! — папракаў ён немаведама каго, бо ніхто нічога не казаў, калі не лічыць кароткай Ірынай заўвагі.

Чарада галубоў пранеслася над соснамі, нізка абляцела вакол дома, памкнулася на вышкі, дзе была галубятня, і, спуджаная Ярашавым свістам, зноў узвілася ўгару.

Галіна Адамаўна, падзявочы стройная, млява пацягнулася, закінуўшы голыя рукі за галаву.

— А хораша тут. Я даўно так не адпачывала.

— Хораша, калі гасцей няма. Кожны дзень госці. Абрыва. Кірыла бясконца каго-небудзь запрашае. Яму сумна без гасцей. А мне гатуй ды талеркі мый цэлы дзень. Антон! — гукнула Валянціна Андрэўна Яраша. — Рыбу лавіць пойдзем?

У Галіны зноў загарэліся шчокі. Яна баялася гэтых паходаў мужа і суседкі з вудамі да ракі, дзе густыя лугавыя зараснікі, хоць яны яшчэ ніколі не заставаліся там адзін на адзін, з імі заўсёды ішлі або Віця, або Наташа, або Іра, ці часцей усе трое. Сама яна знарок не хадзіла, каб не падумалі, што не давярае ці пільнуе. Не, ёй вельмі і шчыра хацелася быць такой, як муж, — ён ва ўсім верыць ёй, як Шыковіч, абыхавы да таго, куды і з кім ідзе яго жонка, як Валянціна. Хочацца... Але яна не можа. Яна пакутуе. І, магчыма, не столькі ад самой рэўнасці, колькі ад сораму за яе і за сябе, што яна вось такая — не як другія. Але каб ён быў не такі, яе Антон. Можа, тысячны раз яна палюбавалася яго асілкавай постаццю, што ўся імкнецца ў неба за галубамі, яго джымі голымі рукамі, шырокім і мужным тварам, валасамі каштанавага колеру... Яна не ведае больш прыгожых валасоў. Дурні тыя, хто кажа, што доктар Яраш трохі рудаваты. Каб яны прыгледзеліся бліжэй, каб маглі паглядзіць гэтыя мяккія валасы, пачуць, як яны пахнуць, прытуліць гэтую разумную галаву да грудзей... Вось так... Яна мысленна абняла мужа. І тут жа адчула пякучы боль ад думкі, што калі-небудзь другая, чужая жанчына абнімала яго. Закружылася галава. Як праз сон да яе даляталі словы суседкі:

Шамякін, І. П.

Ш19 Сэрца на далоні : для старэйшага школьнага ўзросту /
Іван Шамякін. – Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2026. –
405 с. – (Чытай і слухай).
ISBN 978-985-34-0419-7.

Літаратурна-мастацкае выданне змяшчае раман пісьменніка, які ўключаны ў вучэбныя праграмы па беларускай літаратуры для ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі. Героі твора – людзі рознага ўзросту і розных прафесій. Аўтар прапаноўвае чытачу пражыць разам з героямі, прааналізаваць і паразважаць на тэмы, як чалавечнасць, сяброўства, каханне, сям'я, удзячнасць, адказнасць.

Прапанаваны чытачу твор змяшчае спасылкі на аўдыязапісы ў выглядзе QR-кодаў.

Адрасавана школьнікам, а таксама будзе цікава ўсім, хто захапляецца беларускай літаратурай.

УДК 821.161.3-31

ББК 84(4Бел)-44

Літаратурна-мастацкае выданне

Чытай і слухай

Шамякін

Іван Пятровіч

СЭРЦА НА ДАЛОНІ

Раман

Укладальнік і рэдактар *Ю. А. Місюль*

Мастацкі рэдактар *С. Д. Чыркоў*

Камп'ютарная вёрстка *Н. В. Шабуні*

Карэктары *Т. У. Кульніс, А. І. Галдзянкова*

16+

Падпісана да друку 19.12.2025. Фармат 60×90/16. Папера афсетная. Друк афсетны.
Ум.-друк. арк. 25,5. Ул.-выд. арк. 24,6. Тыраж 800 экз. Заказ 1150/25.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецтва “Адукацыя і выхаванне”».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/19 ад 02.08.2013.

Вул. Будзёзнага, 21, 220070, г. Мінск.

Таварыства з абмежаванай адказнасцю «Капітал Прынт».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы, распаўсюджвальніка
друкаваных выданняў № 1/485 ад 23.12.2015, №2/181 ад 04.11.2015.

Вул. Ф. Скарыны, 40-215, 220084, г. Мінск.